

WAT MOTIVEERT DIE JONGEREN

Inspiratiespeech door Frits Spangenberg
Werkconferentie Vereniging Nederlandse Gemeenten
donderdag 28 maart 2013
Leerhotel te Amersfoort

INLEIDING

Dat het ook anders dan anders kan werd wel bewezen op een recente beroepskeuze oriëntatieweek van de MER (Marketing Economie Rechten) studie van de Hogeschool Amsterdam. De studenten dienden zich representatief te kleden, en bij niet voldoen aan deze norm zouden zij niet mogen deelnemen en geen studiepunten ontvangen. Resoluut werden een paar sloddervossen bij de ingang weggestuurd die later alsnog, op hun 'paasbest', acte de presence gaven. Studenten vonden het wel spannend zich representatief te kleden voor de bedrijvenbezoeken, ervoeren het een beetje als rollenspel. En niet dat hiermee hun welhaast bestudeerde onverzorgde uiterlijk en de gecultiveerde desinteresse in de collegezalen de wereld uit is; wat ik wil zeggen is dat opvoeders en docenten jongeren veel beter kunnen motiveren dan nu veelal gebeurt. Die jongeren willen best, die zijn wel in voor een duidelijke aanpak, de volwassenen zouden zich alleen wat minder relativerend en wat meer als voorbeeld moeten opstellen. Maar in een samenleving waar gewiektheid hoger wordt gewaardeerd dan deugdzaamheid is het voor jongeren niet eenvoudig een eenduidige leerweg te kiezen

TIJDSVERSPILLING

Waar het ten principale om gaat is dat handelen in het belang van 'goed voor jongeren' en 'goed voor onze samenleving', maar wat dat betreft lijkt het wel of wij collectief de weg kwijt zijn, waarom nemen wij zo weinig verantwoordelijkheid, waarom schuwen wij het nemen van leiding. Mogen en durven wij nog wel na te denken en ons hard te maken voor sociaal intelligente oplossingen? Als ik u vertel dat onze samenleving verandert zult u dat beamen, als ik u zeg dat sprookjes niet bestaan krijg ik u ook direct mee,

maar mag ik het nu eens wat specifiek invullen? Ons maatschappelijk bedrijfsmodel is achterhaald, wij hebben te lang vertrouwd op bekend veronderstelde uitgangspunten die al veel langer niet werkten. Ook voor de bankencrisis, voor 2008, toen er veel meer geld ter beschikking stond was ons armoedebeleid prut. Het heeft niets uitgehaald, de armoede is keurig in stand gehouden met pappen en nathouden. In plaats van dat wij obstakels hebben opgeruimd die de empowerment van minder bedeelden in de weg stonden hebben wij de regeldruk opgevoerd en domme kortzichtige sprookjes in stand gehouden. Wij moeten niet groeien, niet bezuinigen, maar in de eerste plaats fundamenteel reorganiseren. Bij onszelf te rade gaan en gezamenlijk met sociaal intelligente remedies op de proppen komen. En die oplossingen liggen voor het oprapen, wij moeten ze alleen niet langer negeren.

SPROOKJES

Wie van u gelooft nog in het sprookje van het waardevaste pensioen? Ja, nu lacht u een beetje. Maar sommigen van u geloven nog wel in het sprookje 'passende arbeid', of 'worden verzorgd van wieg tot graf' of volgens mij het meest stuitende sprookje aller tijden 'de verworven rechten'. Als wij hier niet collectief afscheid van kunnen nemen en een basisbereidheid uitspreken om allemaal, dus niemand uitgezonderd 'in redelijkheid een opoffering te doen' zal onze samenleving verder polariseren, zal de solidariteit en de empathie (het inlevingsvermogen) uit de dagelijkse omgangsvormen marginaliseren. Van de Rechterlijke Macht hoeven wij in dezen niets te verwachten. De rechters bekijken vooral of de procedures goed zijn uitgevoerd en komen niet toe aan uitspraken over de moraliteit van onze samenleving. Procedures, richtlijnen, protocollen, wetgeving en hun handhaving zijn het nieuwe geloof geworden. Lang leve de complexiteit, een nachtmerrie van een sprookje dat als een veelkoppig monster niet meer is te beheersen. Geen wonder dat de Rechterlijke Macht het werk eigenlijk niet meer aan kan. Wij hadden het toch over het motiveren van jongeren? Hoe wil je jongeren motiveren als je als volwassenen zo de weg kwijt bent? Wie kan jongeren nog uitleggen wat wij zelf als 'goed voor de samenleving' zien?

REGELDWANG

U weet het allemaal, en toch buigen wij ons hoofd en doen wij er aan mee; regelzucht. Regels ontnemen het zicht en ons begrip op de achterliggende principes en waarden. Wij laten ons door regels programmeren tot niet nadenkende machines. Wie heeft het toch bedacht om in de zorg niet het resultaat maar de handeling, de ingreep, dus de productie te belonen? Wachtlijsten zijn weg, maar productie en kosten nemen disproportioneel toe. Nu Jeugdzorg er toe over gaat één gezinsregisseur ter plaatse aan te stellen in plaats van 20 langs elkaar heen werkende instanties en er minder uit-huis plaatsingen noodzakelijke zijn; slaan de regels van budgetbeperking als eerste toe. Niemand die hier nog regie heeft of neemt. Maar dat komt vanzelf op ons af, want een grof onderschat neveneffect van regelzucht is de ontwikkeling van informele regels en burgerlijke ongehoorzaamheid. Dat vinden jongeren erg spannend en daar zijn zij ook heel goed in; zij kunnen zich sneller dan volwassenen aanpassen aan veranderende omstandigheden. Dus dat belooft wel wat voor de toekomst.

INITIATIEVEN

Maak de burgers niet langer cliënten van de verzorgingsstaat, laat hen zelf bijdragen. Luister niet naar de belangenverenigingen die in de eerste plaats hun eigen baantjes willen behouden door op de 'verworven rechten' te blijven hameren. Geef initiatief van de burgers ruimte, met het schrappen van bureaucratie komt er ruimte en zelfs geld vrij. Instituties worden gedreven door regels, protocollen en benchmarks, daar lopen levende mensen niet warm voor. Iedere burger heeft zijn of haar eigen verhaal. Zoals wij hier vandaag bijeen zijn gekomen, hebben wij de verantwoordelijkheid deze ontwikkelingen verder te stimuleren. Maar verdiep je wel in de burger van nu; waren onze grootouders overwegend 'gezags- en plichtsgetrouw', de huidige jongeren lopen daar nauwelijks warm voor. Zijn wij, zoals wij hier zitten, overwegend 'verantwoordelijke' burgers, met hoofd en hart voor een betere samenleving; jongeren van nu denken meer aan zichzelf. Jongeren van nu zijn vooral bezig met hun strijd het leuk en prettig te hebben en streven naar een hoge mate van 'zelfredzaamheid'. Mijn vierde groep van burgerschaptypologie is te typeren als 'zoekend'. Zij hebben het gevoel overal buiten te staan, alle ontwikkelingen lijken buiten hen om te gaan omdat hun verhaal niet overkomt bij de instanties. Ieder van de vier genoemde groepen heeft haar eigen verhaal, iedereen kan op eigen wijze een bijdrage leveren. Iedere jongeren doet er toe, je moet dat alleen wel ervaren. Een diagnose en een hulpverleningsregime waar de menselijke warmte uit angst voor de beschuldiging van intimiteit is weg gesaneerd doet geen goed aan empowerment.

Frits Spangenberg
socioloog
oprichter Motivaction Research & Strategy